

Overweging Kerstmorgen 2011

1.

Op zoek naar de koning.

Dat was de rode draad in de afgelopen Adventsweken.

We lazen verhalen uit Richteren:

- het lied van Debora en Barak over Jael die de brute Sisera versloeg
- de fabel van Jotam over de bomen die een koning uit hun midden moesten kiezen
- de geboorte en het optreden van Simson, kind van de zon, die een begin maakte met de bevrijding van Israel.

We hebben die verhalen gelezen in een bepaald perspectief:

als verwijzingen naar iemand in wie ondubbelzinnig oplicht wat recht en vrede is – een koning naar Gods hart, iemand met de trekken van David.

2.

Op zoek naar de koning.

Maar hebben wij dan een held nodig, een overwinnaar, een verlosser, een koning?

Iemand die alles doet wat wij niet kunnen, die liefheeft waar wij niet meer kunnen liefhebben, hoopt wat wij niet meer kunnen hopen, leeft waar wij sterven?

Dat is een moeilijke vraag die zich niet zomaar laat beantwoorden.

Ja, natuurlijk hebben we meer nodig om werkelijk te kunnen leven dan alleen onszelf.

Vaclav Havel, die afgelopen vrijdag uitgeleide werd gedaan vanuit een overvolle St. Vitus kathedraal in Praag, heeft daarvan getuigd.

Niet alleen onder het communistische bewind.

Maar ook tijdens zijn presidentschap.

Want het is niet alleen eigen aan het communisme om het menselijke bestaan eendimensionaal op te vatten.

Ook in een democratische samenleving waarin neoliberale gedachten de dienst uitmaken lijken mens en gemeenschap samen te vallen met economisch nut en gewin.

Dwars daar tegenin getuigde hij van menselijke vrijheid en integriteit, van een waardigheid die niet samenvalt met maatschappelijke functionaliteit.

Want er is meer.

Wij zijn niet wat wij presteren en verdienen.

3.

“Verschijn. De nacht is diep, de dagen leeg.

De mensen sterven en zijn niet gelukkig.”

Dat hebben we vier weken lang gezongen.

Het is een lied uit de diepte.

Het is een gebed dat stem geeft aan een verlangen dat soms nauwelijks meer is dan een kwijnend vlammetje.

Want waarom eigenlijk nog hopen, bidden en wensen?

Wordt het daar anders van?

De nachten blijven donker en de dagen leeg.

De mensen blijven sterven.

Er is geen God, geen koning die van bovenaf ingrijpt en aan alle lijden, onrecht en verdriet een einde maakt.

4.

Dat is een besef dat ons diep kan doordringen.

Je hoeft maar het prachtige interview te lezen van Antoine Bodar en Paul Witteman om te weten hoe een mensenleven hierdoor voor altijd is gekleurd met melancholie een neiging tot cynisme.

We zien het in anderen; we zien het soms bij onszelf.

Maar als wij, zoals we hier bij elkaar zijn, wel dwars tegen alles in blijven hopen en bidden dat God nabij komt, waar verlangen we dan eigenlijk naar?

Verlangen we naar een koning, een held, een overwinnaar, een verlosser?

5.

We hebben het kerstevangelie opnieuw gehoord.

Daar worden we direct al geconfronteerd met iemand die de machthebber bij uitstek is: keizer Augustus, de heerser over het Romeinse rijk.

Hij is de belichaming van vrede en recht, de pax romana, die zich over grote delen van de aarde uitstrekt.

Toen hij de macht aanvaardde werd hij bezongen als Redder en Heiland der wereld.

Met hem zou een gouden eeuw beginnen, een nieuwe tijd.

Maar in het evangelie gaat het uiteindelijk niet om Rome en keizer Augustus..

Ook Quirinius, de landvoogd in Syrië, speelt maar een uiterst bescheiden rol.

Lucas laat ons in de voetsporen van de herders naar Bethlehem gaan, naar een pasgeboren kind – in doeken gewikkeld, liggend in een kribbe.

Een kind in een voederbak, daar begint het mee.

Aan het einde van zijn evangelie horen we hoe dat kind als een gemarteld mens de kruisdood sterft.

Een kind in de kribbe. Een man aan het kruis.

“Is dat, is dat mijn koning?”

6.

Het bijzondere is dat de herders het aandurven om de grote woorden die zij gehoord hebben, de hemelse boodschap over een Redder en Heiland, te verbinden met wat zij in Bethlehem zien: een kwetsbaar kind, een mens als zij, geboren temidden van de dieren.

7.

Wat is dan dat koningschap van dit kind?

Wat is het geheim van Jezus?

In niets lijkt hij op de overwinnaar die gekroond wordt met de tekenen van keizerlijke macht.

Hij is geen held of ster, geen verlosser die ons oppermachtig en zonder onze eigen medewerking uit onze misère verlost om ons naar een goede, gave, andere wereld te brengen.

Hij is niet degene die plotseling als bij toverslag oorlog en onrecht, schizofrenie en kanker afschaft.

Hij is een redder.

Maar hij redt ons door ons te bevrijden van de angst voor het kwaad.

Hij geneest ons door ons te helpen de vrees te overwinnen die ons vermogen tot liefhebben blokkeert.

Hij verlost ons door de hoop en de liefde in ons vrij te maken, de moed om in waarheid te leven – ook in het midden van pijn en verdriet.

Het koningschap van Jezus is de weerloze overmacht van een ontferming zonder einde.

Deze heiland is – anders dan Augustus – een gewonde genezer.

Hij heelt en geneest ons zo, dat wij worden als hij en hem volgen op zijn weg.

Jezus heeft met hart en ziel geloofd in het vurig visioen dat door de engelen is bezongen in het midden van de nacht:

Eer aan God en vrede op aarde voor mensen van zijn welbehagen.

Dat visioen heeft hij geloofd en geleefd – door anderen nabij te zijn en hen te laten ontdekken hoe zij deel kunnen krijgen aan de alles veranderende kracht van Gods liefde.

8.

Dietrich Bonhoeffer, martelaar onder het regiem van Hitler, noemde Christus: mens voor anderen.

Dat is een creatieve interpretatie van het aloude dogma dat Christus waarachtig mens en waarachtig God is.

Waarachtig mens – dat is bij Bonhoeffer: *mens*.

Waarachtig God – dat is bij Bonhoeffer eenvoudig: *er zijn voor anderen*.

Gods naam is: Ik zal er voor je zijn, als licht in het donker, als bevrijdende liefde.

Jezus is de mens voor anderen.

Dan duidt niet op totale wegcijfering en zelfvernederings.

Deze mens voor anderen kon spreken met een groot zelfbewustzijn.

Ik ben het licht van de wereld.

Jezus is mens voor anderen, omdat hij mens van God was en zich zo door God gedragen wist dat hij niet uit hem viel, ook niet toen hij zich door God verlaten voelde.

Hij liet het licht van Gods liefde door zich heen schijnen.

Hij verborg het niet in het diepst van zijn ziel, maar gaf het weg en liet anderen erin delen.

Hij opende mensen de ogen voor de mogelijkheid om meer en meer één te worden met God - door te geloven, te hopen en lief te hebben.

9.

“Komt laten we zien het Woord dat geschied is” zeggen de herders tot elkaar als zij de kudden op het veld verlaten en op weg gaan naar Bethlehem.

Zij vinden daar het kind, met Maria en Jozef.

Ze halen niet schamper hun schouders op.

Ze zijn niet teleurgesteld nu ze oog in oog staan, niet met een vorst, maar met een mens zoals zij.

Zij laten zich raken door de weerloosheid van de liefde en beginnen te vertellen wat hun van Godswege gezegd is.

Durven wij ons zoeken naar een koning op te geven?

Wagen wij het om in kwetsbare liefde de weg te gaan van dit kind?